

Одноліткова О. А.

«ДІДО ИВАНЧІК» ПЕТРА ШЕКЕРИКА-ДОНИКІВА: МІФОРИТУАЛЬНИЙ СУБСТРАТ І ТЕЛЕОЛОГІЯ ТЕКСТУ

Статтю присвячено аналізу роману Петра Шекерика-Дониківа «Дідо Иванчік» як художньої репрезентації гуцульського космосу, що поєднує етнографічну достовірність і міфопоетичну символіку. Простежується, як етнографічні дослідження автора, зокрема праця «Рік у віруваннях гуцулів», стали підґрунтям для формування міфоритуального субстрату роману. У тексті також виявлено телеологічну логіку, що організовує оповідь довкола фігури Діда Иванчіка як основи традиції та духовної рівноваги. Ритуал і мова розглядаються як головні засоби збереження культурної пам'яті та трансляції етнічного світогляду. Здійснено аналіз опозиції «свого» і «чужого» як моделі внутрішнього космічного порядку гуцульського світу. Роман інтерпретується не тільки як літературний твір, а і як текст-обряд, у якому художнє слово виконує ритуальну функцію підтримання сакрального ладу.

Ключові слова: Петро Шекерик-Доників, Дідо Иванчік, етнографія, Гуцульщина, ритуал, міф, мова, двовір'я, обрядовість, телеологія.

Етнографія відіграє ключову роль у збереженні культурної пам'яті народу, адже фіксує світогляд, звичаї, ритуали й мову спільнот, які формують національну ідентичність. Для етнографічно самобутніх регіонів, таких як Гуцульщина, значення цих записів особливо вагоме, оскільки саме в цій місцевості упродовж століть зберігалися архаїчні уявлення про світ і людину, тісно пов'язані з природою та обрядовим календарем. Одним із тих, хто найповніше зафіксував цю культурну цілісність, став Петро Шекерик-Доників — письменник, етнограф і громадський діяч, чия творчість стала синтезом фольклорного матеріалу й художнього осмислення гуцульського буття.

Свою культурологічну діяльність Шекерик-Доників розпочав як етнограф. До записування коломийок, колядок, казок, оповідань, описів громадського та сімейного побуту й т. ін. його приохотив етнограф, фольклорист і легендарний педагог, який з'явився на Гуцульщині на межі ХІХ–ХХ століть, Лука Гарматій. Пізніше, саме за сприяння Луки Васильовича, майбутній письменник співпрацював із видатними українськими інтелектуалами — Іваном Франком, Володимиром Гнатюком, Гнатом Хоткевичем і Володимиром Шухевичем. Він допомагав збирати фольклорні матеріали, які згодом увійшли до фундаментальних збірників і наукових праць. Його записи стали частиною академічного корпусу етнографічних досліджень, але водночас

вирізнялися внутрішнім баченням — перспективою людини зсередини культури, а не зовнішнього спостерігача.

Найповніше етнографічний талант Петра Шекерика-Дониківа розкрився у праці «Рік у віруваннях гуцулів», яка є унікальним джерелом знань про світогляд карпатської громади початку ХХ століття. Написана живою гуцульською говіркою, ця книга відтворює річний цикл свят, ритуалів і вірувань, а також розкриває цілісну систему взаємин людини з природою, сакральним і соціальним світом. У ній документальна точність поєднується з художнім чуттям, а народна мова — з внутрішньою поетикою традиції. Саме ця взаємодія етнографічного й художнього стала визначальною і для найвідомішого прозового твору письменника — роману «Дідо Иванчік».

Петро Шекерик-Доників належить до тих авторів, для яких етнографія стала певним способом осмислення світу. Його численні тексти, опубліковані в періодиці та «Календарях гуцульських», поєднують публіцистичну увагу до соціального й культурного життя краю з глибоким знанням традицій, фольклору, звичаїв і ритуалів. Під різноманітними псевдо — Тур, Ярема, Гуцул, Радикал, Січовик [11, с. 479] — він активно писав про суспільні проблеми, історію опришківського руху, духовне життя громади; і завдяки цьому формував образ Гуцульщини як культурного центру, а не периферії. Саме в цих

публікаціях, які стали літературними візитівками краю, етнограф поступово перетворюється на письменника — того, хто може оживити зібраний матеріал у художній формі.

Кульмінацією цього процесу став роман «Дідо Иванчік» — масштабна художня реконструкція гуцульського світу. У ньому етнографічні спостереження, розвинуті в праці «Рік у віруваннях гуцулів», набули художньої форми: архаїчні вірування, ритуали й уявлення стали частиною живої оповіді. Якщо «Рік у віруваннях гуцулів» систематизує традиційні знання, то «Дідо Иванчік» оживлює їх у діях, мові, поведінці та світосприйнятті персонажів. Народні традиції тут не описуються, а проживаються й утворюють цілісний простір буття, у якому культура постає як форма життя.

Паралелі між етнографічними записами та художнім текстом свідчать про послідовність автора. Наприклад, у праці «Рік у віруваннях гуцулів», Сонце постає як жива істота, що впливає на врожай і добробут громади [13, с. 27]. У романі ця ідея трансформується в етичну норму поведінки: дідо Иванчік навчає онука шанувати Сонце як божественну силу, що карає за непослух [10, с. 32]. Тож християнський образ «Сонце правди — Христос Бог наш» накладається на язичницьке світовідчуття, створюючи синкретичний релігійний код гуцульського космосу.

Інше важливе вірування гуцулів стосувалося води. Гуцули вірили, що після заходу Сонця вона стає «ничіста», оскільки «над водов запановує нічіста сила — злий дух ночі» [13, с. 11]. У збірці текстів «Рік у віруваннях гуцулів» зазначено, що після заходу Сонця не можна приносити воду до хати, особливо для купання дітей, адже «від такого купелю, можетци дитину ничьниця осахнути, шо уно и на волосок би ни уснуло» [13, с. 12]. Подібні уявлення зустрічаються і в «Дідові Иванчіку», де дідо пояснює: «По заході сонця [...] володіє над водов нічіста сила, тимунь ни можна по заході сонця надворі пити воду, ані її в хату брати. Це может робити хіба лиш тот, шо знаєт обчістити воду від нічістої сили» [10, с. 34]. Для того щоб нейтралізувати нечисту силу, існував спеціальний обряд очищення. З книги «Рік у віруваннях гуцулів» дізнаємося про такий ритуал: «Тот, шо несет у коновці воду в хату, переступаючі хатний поріг, кажет: “Благословіт воду”. У хаті йиму відповідают: “Уже переблагословенна”, — мечют вугов грани из печі у коновку из водов, говорічі: “Най її Бог благословит — праведне Сонечько”» [13, с. 11].

Цей ритуал очищення демонструє тісний зв'язок гуцулів із традицією сакралізації при-

родних елементів: вода і вогонь сприймалися як могутні, але водночас потребували взаємодії між собою, щоб залишатися безпечними для людини. Цей обряд також засвідчує, наскільки важливими були звичаї, що передавалися з покоління в покоління, закріплюючи систему вірувань гуцульської громади.

З огляду на часте переплетіння тем у романі та в збірнику статей, роман «Дідо Иванчік» можна вважати не звичайним художнім текстом, а своєрідною етнографічною реконструкцією гуцульського життя у формі літературного твору. У цьому тексті фольклорно-обрядовий матеріал задає ритм гуцульському світу. Цю думку підтверджує мова твору, оскільки вона — не лише засіб зображення, а виразник світогляду, що постає на перетині етнографічного та ритуального мислення. Тож аналіз різних видань роману показує, як змінюється сприйняття тексту залежно від того, наскільки збережено його первісну мовну тканину.

Перше видання роману (2007) можна цілком справедливо вважати актом відновлення культурної пам'яті, адже воно стало результатом багаторічних зусиль із розшифрування та відновлення тексту, що понад пів століття вважався втраченим. Рукопис, завершений Шекериком-Дониковим незадовго до арешту в 1940 році, дивом уцілів завдяки дружині Парасці та падчерці Анні, яка пізніше передала його для публікації [9]. Частина тексту було пошкоджено, деякі розділи вважали втраченими.

Перше видання подає оригінальний гуцульський текст без перекладу чи приміток. Його супроводжували передмови Дмитра Ватаманюка й Василя Зеленчука та післямова Петра Арсенича. Ці тексти формують навколо роману додатковий контекст, у якому «Дідо Иванчік» постає свідченням світу, що зникає. У передмовах наголошується на ролі Шекерика-Дониківа як «літописця» [11, с. 3] власного народу, на його мовній достовірності та на унікальному статусі твору. Завдяки цьому перше видання утверджує роман як автентичний текст, у якому мова функціонує як культурний код.

Друге видання (2019), так само як і перше, пропонує оригінальний текст гуцульською мовою без паралельного перекладу, редагування чи приміток. Післямова Володимира Павліва до цієї редакції має характер особистісного свідчення, що підкреслює емоційне й духовне переживання тексту. В. Павлів акцентує на тому, що сила роману полягає саме в мові — у її енергетиці, подекуди драматизмі та природній іронії. Таке трактування переносить акцент із науково-

го на екзистенційний рівень: «Дідо Иванчік» постає як живе втілення світу, який ще дихає, хоча вже стоїть на межі забуття.

Третє видання (2020) доповнене розділами, яких не було у попередніх редакціях. Дослідник Василь Зеленчук випадково знайшов частину роману в одному зі збірників «Українознавчих студій» і після перевірки підтвердив їхню автентичність. З'ясувалося, що падчерка автора передала для друку неповний рукопис: частину матеріалу (розділи 7–10 із третьої частини) вона позичила сусідці для дипломної роботи [5, с. 9]. Завдяки цьому відкриттю роман удалося максимально наблизити до первісного авторського задуму.

У передмові до цієї редакції Василь Герасим'юк тлумачить мову роману як субстанцію гуцульського буття — не форму, а саму сутність культури. Він переконаний, що для гуцулів слово має реальну вагу і силу. Якщо дідо проклинає когось — це небезпечно і страшно. Якщо благословляє — це захист і допомога. Автор передмови порівнює гуцульську мову з давніми молитвами до Сонця, із філософією Сократа та міфопоетикою М. Еліаде, виводячи текст із локального в універсальний вимір. Такий підхід перетворює мову на символ духовної безперервності, на міст між прадавнім і сучасним.

Водночас саме третє видання ставить питання про межі автентичності, адже містить паралельний переклад літературною українською мовою (Івана Андрусика). Попри уважність і тактовність перекладача, що прагнув поєднати доступність із вірністю оригіналу, сам факт перекладу порушує ритуальну природу тексту. Адже гуцульська говірка в романі не є лише стилістичним засобом — це мова, певна система в межах якої мислить і живе громада. Її семантика невіддільна від сакральних дій, а тому спроба її раціонального пояснення неминуче знижує енергетику слова. Як зауважив Вальтер Бенямін, «у всіх мовах існує непередаване» [1, с. 34]; саме цю непередаваність і втрачає переклад, навіть найточніший.

Гуцульська говірка в «Дідові Иванчіку» — це не бар'єр, а простір входження у традицію. Сучасні дослідження (В. Грешук [2], В. Маринець [8], А. Григорук [3]) показують, що діалект може не тільки відштовхувати читача, а навпаки — стимулювати рецепцію, відкрити доступ до міфопоетичної системи мислення. Через діалектизми мова зберігає образність і символічну напругу: кожне слово має вагу, походження і функцію. Це особливо помітно у предметній лексиці: **берівка**, **коновка**, **кушка**, **дійниця** — кожне з цих слів використовується не лише для

позначення посуду, а й для маркування його функції. Наприклад, з **берівки** п'ють горілку, а з **коновки** — воду; в **кушці** косарі тримають гострильний брус, а **дійниця** потрібна, щоб доїти корів.

Таким чином, стає зрозуміло, що всі перелічені вище назви є чимось більшим, ніж просто словами для позначення посуду. Вони стають мовними одиницями, які маркують соціально обумовлену дію — спільне пиття, працю, обряд чи побутову ситуацію. Кожен предмет у цьому мовному світі має свій ритуальний і соціальний контекст. Через такі лексеми Шекерик-Доників не просто фіксує матеріальну культуру гуцулів, а відтворює спосіб мислення, у якому слово є носієм досвіду. Говірка тут демонструє логіку архаїчного світу, де речі, слова й дії пов'язані спільним символічним порядком — де мовлення саме по собі стає ритуалом, а ритуал — формою культури.

Тож гуцульський діалект у романі «Дідо Иванчік», із його лексичним різноманіттям, — це не тільки інструмент художнього відтворення, а основа його автентичності. Вона зберігає цілісним досвід народу. Діалект не обмежує сприйняття, а вимагає співучасті: той, хто готовий увійти в мовну стихію тексту, отримує доступ до глибинної телеології твору — до первісного зв'язку слова, ритуалу і світу.

Міфоритуальний рівень роману «Дідо Иванчік» також визначає його глибинну структуру: саме через міф і ритуал автор вибудовує телеологічний лад тексту, у якому кожна дія, слово й образ набувають символічного сенсу. Світ Шекерика-Дониківа — це не відтворення побуту, а реконструкція архаїчної моделі світу, де людина живе в ритмі з природою, громадою та сакральним порядком.

Показовим є вже сам вибір назви роману. Адже «Дідо Иванчік» — це не лише ім'я головного героя, а ще й багатозначна формула, у якій закладено соціально-культурний, емоційний і навіть космогонічний підтексти. Слово «дідо» в українській традиції асоціюється з родоначальником, охоронцем роду, а також із сонячним божеством — Дажбогом, прадідом людства [6, с. 156]. Його також використовують для позначення «дідуха» — традиційного снопа, якого ставили у кутку хати перед Різдом. Оскільки здавна український народ шанував своїх пращурів, у кожній гуцульській родині берегли пам'ять про предків до сьомого коліна, знаючи кожного поіменно й вшановуючи як охоронців роду. Таке накладання родового й солярного значень формує подвійний образ героя: він одночасно пре-

док-охоронець і сонячний посередник, хранитель знання і джерело життєвої енергії.

Зменшена форма імені Іванчік виконує кілька функцій. По-перше, вона створює емоційно теплий, майже родинний ефект — ім'я звучить пестливо, що одразу налаштовує читача на довірливий тон. По-друге, в українській традиції зменшені імена часто застосовують не лише до дітей, а й до людей, до яких відчують пошану чи любов, навіть якщо вони — старші. Отже, слово Іванчік робить головного героя ближчим, знімаючи дистанцію між персонажем і читачем.

В українській традиції дитині часто давали ім'я на честь святого, чий день припадав на її уродини. У романі не вказано точної дати появи Іванчіка Люпайлюка, але згадується, що це сталося влітку — ймовірно, на Івана Купала. Це свято, пов'язане з культом Сонця, родючістю й очищенням, підсилює зв'язок героя з міфопоетичним світобаченням: Іванчік постає дитям природи, посередником між світом людей і духів. Його ім'я співзвучне з днем літнього сонцестояння, коли Сонце сягає найвищої сили, тож у символічному вимірі героя можна сприймати як солярного персонажа — він оберігає й гріє, як Сонце; його слово могутнє, а обряди мають життєдайну силу.

До того ж, усі події, персонажі й оповіді в романі так чи інакше стосуються Діда, так само, як усі планети обертаються навколо сонця. Іванчік Лупайлюк є не тільки головною дійовою особою, а й точкою моральної, ритуальної й світоглядної опори. Простір роману структурується навколо нього: до нього йдуть за порадою, його слово має вирішальне значення, а його досвід визначає хід подій. Усе в романі рухається в напрямку до Діда — буквально й метафорично.

Центрованість навколо постаті Іванчіка визначає не лише тему, а й внутрішню логіку роману. Сам текст живе за своєю телеологією, тобто за власним законом смислового руху. Як у космологічних моделях, про які писав Мірча Еліаде, навколо сакрального центру вибудовується простір і час, — так і в романі все тяжіє до Діда. Його слово, досвід і вчинки стають осердям оповіді, навколо якого тримається лад світу. Іванчік уособлює тяглість поколінь і посередництво між людським і духовним вимірами. Телеологія тексту полягає не лише в зображенні цього світу, а в самому процесі його підтримання — у прагненні зберегти рівновагу буття через слово і ритуал.

З описаного вище природно впливає побудова міфоритуального світу твору, де кожна мовна й поведінкова деталь стає частиною

сакрального порядку. Почнемо з дослідження паремій як ключових засобів відтворення міфопоетичного світу гуцульської культури в романі «Дідо Іванчік». Під пареміями ми розуміємо «короткі народні висловлення просвітницького змісту, етикетного призначення чи дискурсивного характеру, побудовані як змістовно або синтаксично завершені речення, що стисло виражають істину чи певне життєве правило, відповідну комунікативну ситуацію, буквально чи метафорично, репрезентуючи національний характер, світогляд, культуру народу чи його менталітет, відповідні традиції і символи» [7, с. 109].

Паремії функціонують як вербальні ритуали: вони висловлюють народну мудрість, але також виконують магічну функцію збереження порядку. Наприклад, вислів «Ліпше бути в хаті найпушшим газдов, йик у громаді чужим віником» [10, с. 466] відтворює модель сакралізованого простору, де «хата» є центром світу, а «віник» — межовим знаком, що відділяє своє від чужого. Образ віника не слід розуміти буквально як знаряддя для підмітання чи символ нікчемності; він постає радше як атрибут, річ, через яку відбувається втрата суб'єктності. Характер гуцулів норовливий і гордовитий: вони прагнуть бути «першунарями» і запекло змагаються за право бути такими. Утвердження власної присутності для них є важливим і невід'ємним — це проявляється найпоказовіше у стрільбі та голосінні тримбіт, які супроводжують життя гуцулів.

Хоч дідо Іванчік рідко робить щось задля власної користі (найчастіше його вчинки спрямовані на добро людей, громади, цілого світу), він також прагне стати «першунарем» у стрільстві, де змагається не за матеріальний зиск, а за досконалість у ремеслі. Його рішення сповідатися перед тим, як «законом Божим», яким причащають у церкві, «стрілити у хрест», щоби стати найкращим серед стрільців, є проявом етичного конфлікту між язичницькою магічною практикою і християнською вірою, що живуть у ньому. У цьому жесті поєднуються прагнення до очищення і спокуса випробувати межі власної сили. Примітки, які дідо Іванчік називає «первовічними Божими словами», демонструють його глибоке переконання у священності мови як знаряддя творення, але також і усвідомлення відповідальності за неї: «слова тих примівок, шо я ними добро чіною людем ци собі, то походит вид білого Бога, доброго Сонця, [...] А слова мальфий, шо ними зло дію [...] то походит вид чорного Бога» [10, с. 486].

Ритуальна логіка простежується й у поведінці персонажів. Їхня стриманість, гідність і повага до слова — це не звичайні риси характеру,

а культурна норма, закріплена в традиції. У кожному жесті — чи то сватання, чи благословення, чи колективна трапеза — проступає переконання, що дія має сенс лише тоді, коли узгоджена з ритуальним порядком. Так ритуал стає формою мислення: він упорядковує поведінку і світогляд, а також підтримує зв'язок між людиною, громадою та природою.

Сцени з роману демонструють, як ритуал перетворюється на художній принцип. Обряд «гріти діда» — символічне спалення старого року й пробудження землі — є етнографічною замальовкою та водночас космогонічним актом, який символізує оновлення світу. Вогонь тут виконує роль солярного посередника: він очищує, знищує смерть і гарантує відродження життя. Родина Иванчіка бере участь у спільній молитві перед «єсногорючою половинню светого вогню» [10, с. 536] — і ця сцена стає концентрованим образом телеології твору: через колективну дію відновлюється лад у космосі й у серці громади.

У структурі роману особливу роль відіграє також опозиція «свого» і «чужого». Для Иванчіка «чуже» — це не лише зовнішня загроза, а насамперед втрата власного: мови, звичаїв, колядників, віри предків. Коли герой каже: «Йик повержемо свою ношу, забудемо свою мову тай видорчемося свої віри первовічної, то тогда злий дух завоюєт наш гуцулский нарід и знівечет йиго у прах» [10, с. 128], — він артикулює не лише особисту позицію, а й телеологічний принцип тексту. Виживання культури залежить від постійного відтворення «свого» через ритуал і мову. Цей принцип утворює і внутрішню логіку роману, і його моральну структуру: дія героїв спрямована на збереження порядку, який тримає світ.

Таким чином, міфориальний рівень роману забезпечує цілісність художнього світу. Через поєднання вербальних, поведінкових і обрядових форм автор створює модель буття, у якій ритуал — це форма пам'яті, а міф — форма істини. Телеологія тексту полягає в тому, що всі дії підпорядковані ідеї тягlosti: життя, слова, традиції. У цьому сенсі роман Петра Шекерика-Дониківа — не лише художній твір, а й ритуал письма, через який здійснюється передача сакрального знання від покоління до покоління.

Отже, роман «Дідо Иванчік» є художньою репрезентацією гуцульського космосу — замкненої, але водночас відкритої до духовного світу системи, у якій кожен елемент буття має сакральне значення. Твір відтворює цілісну модель традиційного світобачення, що спирається на міф, ритуал і мову як головні засоби пізнання та підтримання порядку світу. Міфориальна логіка визначає телеологію тексту: усі події, образи та мовні структури спрямовані до збереження життєвої рівноваги між людиною, природою та сакральним. Ритуал у романі відображає давню традицію, але також формує саму тканину оповіді, задає її ритм і смисловий вектор. Кожен ритуальний акт є символічним відновленням космічного ладу. У цьому виявляється телеологічна природа тексту: усе має мету — утримати світ у стані гармонії.

Мова у романі виконує функцію культурної пам'яті. Через паремії, прислів'я, обрядові формули й характерне гуцульське мовлення відтворюється ціла філософія життя. Слово для дідо Иванчіка — не просто знак, а дієва сила, здатна підтримати або порушити цей лад. Так мова постає не як художній прийом, а як ритуальний інструмент буття, що зберігає спадкоємність поколінь.

Центральна фігура роману — Дідо Иванчік — уособлює архаїчну мудрість і виступає посередником між поколіннями, людьми та силами природи. Його дії, мовлення й етична позиція задають структуру всьому наративу. Через цей образ автор формує модель «свого» світу, який протистоїть хаосу «чужого», але не через конфлікт, а через гармонізацію, через вміння інтегрувати «чуже» у межах сакрального порядку.

Як зазначено на початку статті, саме глибокі й різнобічні етнографічні студії Шекерика-Дониківа спонукали його до написання роману «Дідо Иванчік». Авторська інтенція полягала у створенні «гуцульської саги», в якій ожила б «старовітччина» — у її світосприйнятті та взаємообумовленості всіх елементів етосу. Однак цей незвичайний текст виявляє власну телеологію. Її можна визначити як міфориальну дію, спрямовану на збереження рівноваги у світі та утвердження свого духовного космосу.

Список літератури

1. Беньямін В. Завдання перекладача. Беньямін В. *Вибране* / пер. з нім. Ю. Рибачука, Н. Лозинської. Київ : Основи, 2002. С. 21–37.
2. Грещук В. В. Гуцульський говір в українській художній мові XIX — I пол. XX ст. : автореф. дис. канд. філол. наук : 10.02.01 / Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. Львів, 2009. 20 с.
3. Григорук А. Фольклор гуцульської Верховинщини як проєкція художньо-міфологічного світогляду її мешканців. *Наш голос*. 2024. № 365. С. 18–19.
4. Еліаде М. Священне і мирське ; Міфи, сновидіння і містерії ; Мефістофель і Андрогін ; Окультизм, ворожбитство та культурні уподобання / пер. з фр. Г. Кьоран, В. Сахно. Київ : Основи. 2001. 592 с.

5. Кішук Н. Засоби відтворення гуцульського етосу в романі П. Шекерика-Доникова «Дідо Іванчик». Київ, 2020. 104 с.
6. Кириленко Н. І., Герман В. В. Міфологічно-символічна рецепція астрального культу в українському фольклорі зимового циклу. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія*. 2023. № 59. Т. 2. С. 154–158.
7. Колонок С. Розуміння паремії в традиційному й сучасному мовознавстві: багатоаспектний підхід. *Студентський філологічний вісник. Серія: Мовознавство. Літературознавство*. 2023. № 6. С. 103–112.
8. Маринець В. Діалектизми в мові фольклору як символи мислення і буття гуцулів (на матеріалі збірників «Єзик не має слабости» і «Повні бесаги мудрости» Романа Киселюка). *Студентський філологічний вісник. Серія: Мовознавство. Літературознавство*. 2023. № 6. С. 38–43.
9. Шарговська О. Загадковий дідо Іванчик, що знову заговорив «гуцульською мовою». *Читомо*. URL: <https://chytomo.com/zahadkovyj-dido-yvanchik-shcho-znovu-zahovoryv-hutsulskoiu-movoiu/> (дата звернення: 02.05.2025).
10. Шекерик-Доників П. Дідо Іванчик. Брустурів : Дискурс, 2020. 832 с.
11. Шекерик-Доників П. Дідо Іванчик. Верховина : Гуцульщина, 2007. 496 с.
12. Шекерик-Доників П. Дідо Іванчик: роман / післямова В. В. Павліва ; худож.-оформлювач Л. П. Вировець. Харків : Фоліо, 2018. 484 с.
13. Шекерик-Доників П. Рік у віруваннях гуцулів: вибрані твори. Верховина : Редакція журналу «Гуцульщина», 2009. 353 с.
14. Шкрумеляк М. Тлумачний словник-довідник гуцульських говірок. Івано-Франківськ : ІФОЦППК, 2016. 176 с.

References

- Beniamin, V. (2002). Zavdannia perekladacha. In V. Beniamin, *Yy-brane* (Yu. Rybachuk, N. Lozynskf, Transl.) (pp. 21–37). Osnovu [in Ukrainian].
- Eliade, M. (2001). *Sviashchenne i myrske ; Mify, snovydinna i misterii ; Mefistofel i Androhin ; Okulyzm, vorozhbystvo ta kulturni upodobannia* (H. Koran, V. Sakhno, Transl.). Osnovy [in Ukrainian]
- Hreshchuk, V. V. (2009). Hutsulskyi hovir v ukrainskii khudozhnii movi XIX — I pol. XX st. [Avto-ref. dys. kand. filol. nauk : 10.02.01] [in Ukrainian].
- Hryhoruk, A. (2024). Folklor hutsulskoi Verkhovynshchyny yak proektsiia khudozhno-mifolohichnoho svitohliadu yii meshkantsiv. *Nash holos*, 365, 18–19 [in Ukrainian].
- Kishchuk, N. (2020). *Zasoby vidtvorennia hutsulskoho etosu v romani P. Shekeryka-Donykovo "Dido Yvanchik"* [in Ukrainian].
- Koloniuk, S. (2023). Rozuminnia paremii v tradytsiinomu y suchasnomu movoznavstvi: bahatoaspektnyi pidkhid. *Studentskyi filolohichnyi visnyk. Seria: Movoznavstvo. Literaturoznavstvo*, 6, 103–112 [in Ukrainian].
- Kyrylenko, N. I., & Herman, V. V. (2023). Mifolohichno-symvolichna retseptsiia astralnoho kultu v ukrainskomu folklori zymovoho tsykladu. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seria : Filolohiia*, 59 (2), 154–158 [in Ukrainian].
- Marynets, V. (2023). Dialektyzmy u movi folkloru yak symvoly myslennia i buttia hutsuliv (na materialy zbirnykiv "Yezyk ne maie slabosti" i "Povni besahy mudrosty" Romana Kyseliuka). *Studentskyi filolohichnyi visnyk. Seria: Movoznavstvo. Literaturoznavstvo*, 6, 38–43 [in Ukrainian].
- Sharhovska, O. Zahadkovyj dido Yvanchik, shcho znovu zahovoryv "hutsulskoiu movoiu". *Chytomo*. URL: <https://chytomo.com/zahadkovyj-dido-yvanchik-shcho-znovu-zahovoryv-hutsulskoiu-movoiu/> (data of access: 02.05.2025) [in Ukrainian].
- Shekeryk-Donykiv, P. (2007). *Dido Yvanchik*. Hutsulshchyna [in Ukrainian].
- Shekeryk-Donykiv, P. (2009). *Rik u viruvanniakh hutsuliv: vybrani tvory*. Redaktsiia zhurnalu "Hutsulshchyna" [in Ukrainian].
- Shekeryk-Donykiv, P. (2018). *Dido Yvanchik*. Folio [in Ukrainian].
- Shekeryk-Donykiv, P. (2020). *Dido Yvanchik*. Dyskursus [in Ukrainian].
- Shkrumeliak, M. (2016). *Tlumachnyi slovnyk-dovidnyk hutsulskykh hovirok*. IFOTsPPK [in Ukrainian].

O. Odnolitkova

«“GRANDPA YVANCHIK” BY PETRO SHKERYK-DONYKIV: MYTHOLOGICAL SUBSTRATE AND TELEOLOGY OF THE TEXT»

This article analyzes Petro Shekeryk-Donykiv's novel Grandpa Yvanchik as an artistic representation of the Hutsul cosmos, combining ethnographic authenticity and mythopoetic symbolism. The article traces how the author's ethnographic research, in particular his work A Year in the Beliefs of the Hutsuls, became the foundation for the novel's mytho-ritual substrate. The text also reveals a teleological logic that structures the narrative around the figure of Grandpa Yvanchik as the embodiment of tradition and spiritual balance. Ritual and language are presented as the principal means of preserving cultural memory and transmitting an ethnic worldview. The article analyzes the opposition between "one's own" and "the other" as a model of the internal cosmic order of the Hutsul world. The novel is interpreted not only as a literary work, but also as a ritual text in which the artistic word performs the sacred function of sustaining cosmic order.

Keywords: Petro Shekeryk-Donykiv, Grandpa Yvanchik, ethnography, Hutsul region, ritual, myth, language, dual belief, ritual, teleology.

Подано до редакції / Submitted: 26.11.2025

Схвалено до публікації / Accepted: 04.03.2026

Опубліковано / Published: 09.06.2026

